

Mladi i ovisnost

Jedan od mogućih uvoda u problematiku

Kod nekih se uvriježilo mišljenje: "Svi su odgovorni za porast ovisnosti mladih, iako se krivca ne može naći. O mladima se i do sada govorilo kao o problemu kojeg je teško, ako ne i nemoguće riješiti. Ipak, njima se baviti, unosan je posao. Neka drugi vide da se na tom nešto radi."

Oporbenjaci vide rješenje u boljem socijalnom stanju društva (koje je prije demokratskih promjena bilo pred kolapsom i utrućem); oni na vlasti u duhovnoj obnovi (samo što ljudi s osnovnim egzistencijalnim problemima nisu u prioritetu); crkveni se ljudi tuže da imaju mali utjecaj na javno mnijenje, iako se veliki postotak mladih deklarira kao katolici (možda je ipak "Crkvu naglo širenje ovisnosti o drogi i alkoholu, naročito kod mladih, zateklo nespremnu, napose kad je riječ o liječenju¹⁾"); u sredstvima javnog priopćavanja puno je nasilja i nemoralnih scena, dok se novinari i TV urednici hvale kako je i kod nas konačno stigla demokracija (zapadnog tipa) koja je "arena borbe, sukob interesa i pravaca. Ovakva demokracija ostaje ravnodušna prema dobru i zlu. Ona je tolerantna, jer je indiferentna, jer je izgubila vjeru u istinu, i nema snage, da izabere istinu."²

Roditeljima nije unosno dijeliti lekcije. Jer, oni koji su zaokupljeni zgrtanjem zemaljskog izobilja za sebe i svoje dijete, lekciju uopće ne čuju, dok ispunjavaju "svoju svetu dužnost" osiguravajući djetetu novac s kojim, misle oni, može sve kupiti. Njihovo djelovanje uvjetuje nagon za potrošnjom. Ne znaju da djeca trebaju i mrvu ljubavi. Ako im dijete postane ovisnik, optužit će loše društvo, školu, ... A oni koji nemaju što potrošiti u nemoći priznaju da ne mogu ništa učiniti, jer je oskudica njihovo dijete gurnula u ovisnost. Netko bježi od stvarnosti u drogu jer nema ništa, a netko samo zato jer "ima sve" ne preza ni od čega.

Mlade, naravno, nitko ništa ne pita. Ta oni su samo objekt, nesposoban brinuti se sam o sebi. Zato nužno trebaju skrbnika. Mladi su kruti jer zahtjevaju da odrasli riješe sve njihove probleme, da uvijek donose prave odluke umjesto njih. A oni koji žele odlučivati, ipak su još premladi. Doduše, znaju mladi ponekad i ne zakazati kad ih stariji "upregnu i upute pravim putem" (npr. u

Domovinskom ratu), no ne bih sada o tome.

Profesionalna i amaterska društva koja se volonterski i nesebično bave ovisnicima, tj. o onima od kojih je većina uglavnom već "digla ruke", grčevito se bore za opstanak. Zbog nedostatka novčanih sredstava, ako im se u najskorije vrijeme ne pruži potpora, ta bi se društva mogla ugasiti. Jer liječenje je skup proces, a tako je malo uspješnih izliječenja. Ovisnošću se ulazi u začarani krug iz kojeg je teško izići. Mladi koji krenu stazom ovisnosti idu stramputicom na put bez povratka.

Gubitak Boga i smisla života

Kad dodu životni problemi, mlad čovjek, ukoliko je prepušten sam sebi ili ulici, često ide linijom manjeg otpora i upada u ovisnost. Kako mu ukazati na vrijednosti ljudskog života unatoč patnji i drugim problemima? Kako ga naučiti živjeti sa svojim slabostima, oslobođen od strahova i kompleksa manje vrijednosti, naučiti ga oprostiti drugima za njihove promašaje? Kako mu pomoći da prebrodi probleme i iz njih izađe bogatiji životnim iskustvom i odlučniji u borbi s besmisлом? "Vjera i smisao idu zajedno i to stoga što vjera tvori krajnji obzor ljudskog smisla i što se svaki smisao krajnjih ljudskih pitanja najavljuje kao religiozni."³

Najbolji način govorenja o smislenom životu i o vjeri u dobrog Boga govori se ne samo riječima nego djelom i kreposnim kršćanskim životom. "Od svih lijekova koje čovjek može dati čovjeku, neusporedivo je najdjelotvornija ljudska dobrota. Dobrota koja će zapaziti drugoga, uvažiti ga, uočiti okolnosti u kojima se nalazi. Dobrota koja će mu se primaknuti i darovati mu se"⁴, poput Isusa koji nam je pružio primjer sebedarne ljubavi.

Da nije dobro biti čovjek, zar bi se sam Bog zaželio postati čovjekom? Bog nije vječna udaljenost nego blizina koja oprašta i ljubi. On je prijatelj koji čeka da mu se obratimo. "U tom leži neobičnost Gospon Boga, što on, iako je u središtu svega i osmišljenje svakog života, čeka vani i kuca da bi ušao. A mi otvaramo vrata. Gospon Bog ih neće srušiti i ući, ne, on kuca i čeka. To postaje jako važno, zar ne? Ma zamisli, Gospon Bog zasjeo na drugo mjesto!"⁵ Kad mu otvorimo, on, koji je put, sigurno nas vodi u istini prema ispunjenom i smislenom životu.

Neiskustvo

Više je nego očevidno da mladi mnogo toga žele i trebaju znati o ovisnosti, no o mnogim pitanjima što se tiče droga imaju iskrivljene informacije često skupljene usmenom predajom, i to od onih koji i sami uzimaju droge ili im je interes prodavati tu robu. "Onima malobrojnima koji se ipak odluče potražiti

pomoć kod doktora dileru poručujem da je njihov način liječenja vrlo skup i što je najgore pošto im ostavite sve kune, marke i vrijednosti (od materijalnih do moralnih), poželjet će da im predate i vlastiti život, a za njim ne plaću ako ga izgubite - jer reći će oni: 'Tko mu je kriv što se za pomoć obratio baš nama'. Ne dajte se prevariti, dileri liječe na način da ste sve više i više bolesni i da vas sve više boli što više uzimate njihove 'lijekove'".⁶

Naročito u početku razvoja ovisnosti, kada mu malo droge (a time i malo novca) proizvodi dovoljno ugode, ovisnik ne želi prekinuti uzimanje droge smatrajući da mu ona više daje nego uzima, a uz to ima osjećaj da može prekinuti i sam, kad god to zaželi. Nakon što se razvije teža fizička ovisnost i kada treba mnogo novca da bi se kupilo mnogo droge, (jer se male količine droge više i ne osjete), ovisnik ozbiljno pokušava prekinuti ali ga apstinencijska kriza dovodi u očaj i stanje gdje većina ne može izdržati.⁷

Evo jedne ispovijesti: "Počelo je s travom koja je u diru. Lupi te sat, dva, i sve je "u redu". Što sam sve doživljavao u tim satima, gdje sam sve bio ...? Postajući predmetom žaljenja žalio sam one koji to nisu doživjeli, koji se nisu usudili (uzeti drogu). Žaljenje je majka prezira. Nestaje žaljenje, a nasljeđuje ga prezir. Prezirao sam cijeli svijet. Trava, koja je mislio sam, ionako samo za klince, postala mi je nedovoljna. I u tomu sam vidio svoju snagu, zaboravljajući da je u zrcalu samo naličje stvarnosti. Novaca je uvijek nedostajalo, pa sam povremeno znao pokupiti "kazić" iz automobila, šteku duhana, istrnuti torbicu nepažljivoj prolaznici ... Mladost je prolazila, ako može prolaziti ono čega nema. Nije je više bilo kao ni života. To bivstvovanje bila je smrt, smrt koja je ostavila život kao oklop i oduzela mu mogućnost življenja. Sam sam uništio sve spašeno od općeg uništenja. Napokon je nestalo one tamnice u meni, ali s njome je nestao i zatočenik. U težnji za ispunjenjem snova prestao sam snivati. Gradove iz negdašnjih snova zamijenile su stvarne mračne uličice, čiji je pronalazak bio slavan događaj a time su i one postale važno uporište. Uvidio sam da slavna utočišta nisu negdje daleko od nas, nego uvijek tamo gdje smo mi. Sada znam da se najveće bitke vode u nama samima. Duša je u meni podlegla neprestanim majčinim suzama potpomognutim molitvama, očevoj upornoj šutnji koja je dovoljno govorila. Podrugljivim i prezrivo pogledima prolaznika, svećenikovim nametljivim nagovorima. Sve sam ih uporno izbjegavao, ali se ne znam od koga izgovorena rečenica, uvijek i iznovice ponavljala u meni. "... živi dostojno svoga krštenja ..." S tih nekoliko, odnekud otrgnutih riječi sam lijegao i budio se. One su me pritiskale i popustio sam. Tako sam došao ovdje. Prestao sam sve uzimati. Živim s ljudima koji imaju ista ili slična iskustva. Molitvom i radom u gotovo pustinjskoj sredini liječimo se od prošlog i pripremamo za budući način života. Ovaj put znam da će to biti dostojno."⁸

Stanje u obitelji

Najvažniji doprinos koji roditelji mogu pružiti razvoju svojega djeteta jest pomoći mu i usmjeriti ga prema području na kojem mu njegova nadarenost najviše odgovara, gdje će biti zadovoljan i stručan.⁹

Dok većina mladih uz potporu roditelja odrasta normalno, a njihov im je dom glavni dnevni i noćni boravak, dotle onaj manji dio mladih, opterećen problemima, udružuje se u dosta otvorene skupine koje kao magnet privlače sumnjive i asocijativne tipove, švercere, dilere i kriminalce.

Neki će roditelji zarobiti svoje dijete nekontroliranom posesivnom ljubavlju ili prevelikim očekivanjem: "Bio je ljut na svoje roditelje jer ga oni nisu podržavali. Nije mogao izaći na kraj s očevim pritiskom, što ga je činilo napetim i uzrokovalo je još veće pogoršanje njegova školskoga uspjeha. Paul je izgubio nadu da će nešto moći promijeniti u tom svom silaznom smjeru i da će postići očevo odobrenje. Njegova se sigurnost u sebe smanjivala; jasno se sjeća jednoga svoga razmišljanja: tata misli da sam ja loše dijete: trebao bi vidjeti što druga djeca rade. Ako on želi vidjeti loše, ja ću mu pokazati kako loše izgleda. Ubrzo je počeo piti alkohol i pušiti marihuanu i tako su počeli njegovi problemi s drogom. Neki bi rekli da je to mladenačka pobuna; sigurno je bilo djelomice i toga; ali dogodilo se nešto drugo. On je bio pod stresom i nije znao kako bi ga svladao. Droge su bile bijeg i olakšanje od roditeljskoga pritiska. One su bile također način izražavanja bijesa prema ocu, a najviše od svega - način da se osjeti dobrim, umjesto obeshrabrenim i preplašenim."¹⁰ I prevelika roditeljska popustljivost doprinosi porastu ovisnosti mladih.

Pripadnost određenoj skupini svaku cijenu

U smislu međusobne ovisnosti skupina će automatski donositi svoje zahtjeve pred pojedinca. Očekuje se od svakoga koji je "naš" da se ponaša kao što je i običaj u našoj skupini, da misli kao što misli skupina i da brani interese naše klape. Ako netko to ne čini, već samim tim prestaje biti "naš" i skupina se od njega distancira, izolira ga, napusti ga ili se ponaša izrazito neprijateljski prema njemu. Kako je čovjek društveno biće te ne želi niti može živjeti sam, tako distanciranje i negodovanje skupine prema ponašanju pojedinca često je dovoljan razlog za pojedinca da se konformira skupini, da se "pokaje", prizna svoju krivnju i da sebi tako stvori mogućnost da se vrati u skupinu.¹¹ Oni zreliji (otporniji) izabrat će prikladnije "prijatelje", koji ih neće siliti na samouništenje.

Stanje u društvu

Za vrijeme Domovinskog rata, dok se policija bavila obrambenim zadaćama, bio je prekinut kontinuitet suzbijanja ilegalne trgovine drogom, a oslabile su i sve preventivne aktivnosti u školama. U kratko vrijeme oslabila je kvaliteta života desecima tisuća djece i mladih, na tisuće ih je ostalo bez svojih najbližih, brojne su obitelji nasilno razdvojene, tisuće adolescenata ostalo je bez nadzora svojih očeva. Otpor mladih da prihvate sve agresivnije i otvorenije ponuđenu drogu slabi, pa mnogi u kratkom vremenu postaju ovisni, a da bi mogli održavati to svoje bolesno stanje, postaju sudionici kriminalnih radnji.¹² Nisu problem kafići i disko klubovi sami po sebi, ali ako bez kriterija dopustimo mladima da se izlože utjecaju sumnjivih noćnih klubova, i osobito ako te sredine nisu dobro kontrolirane, a postanu okupljalište raznih propalica, dilera, profitera i kriminalaca, utjecaj koji će izvršiti na mlade biti će uglavnom negativan.

Ponuda rješenja

Moguće je mnogim ovisnicima vratiti vjeru u život, život koji bi postao koristan, a ne da zbog njih društvo bude pogođeno. Treba se zanimati za takve ljude i za njihove probleme. Poticati mlade na poželjno ponašanje iz ljubavi i poštovanja prema ..? negoli radi straha od ..?! Ako je želja za samopotvrđivanjem, onda ih treba učiti kako to učiniti (a da to ne bude na tako rizičan i primitivan način kao što je to npr. pušenje cigareta); ako je to zbog pritiska vršnjaka i straha od toga da će biti ismijan (isključen), treba im pokazati kako održati prijateljstvo i mjesto među vršnjacima ne popuštajući njihovim pritiscima, čime će još ojačati i afirmirati svoje ja; ako je to zbog životnih problema treba im pomoći kako se nositi s njima; ako je to zbog osjećaja inferiornosti i niskoga samopoštovanja, treba pronaći način da ih ojačamo i uvjerimo da su vrijedni, ako je to zbog toga što su vrlo neurotični i depresivni, treba ih motivirati da radije provedu liječenje pod nadzorom stručnjaka nego da se upuste u samoliječenje uzimanjem droga; ako je to zbog toga što žele uživati u životu, pokaži im kako će to činiti s malim rizikom i zdravo: najveći je užitek biti fizički i psihički uravnotežen i zdrav; ako je to zbog osjećaja da život nema smisla, pomozimo im da oblikuju životnu filozofiju koja neće biti tako pesimistična. Ako je radi dosade, poučimo ih kako da postanu kreativni, zdravo dinamični; ako je to zbog neznanja, recimo im istinu o pogubnim učincima droga; ako je to dio modernoga trenda, uvjerite ih da uzimanje droga i moda ne bi smjeli imati nikakvu vezu te da je to podvala marketinga kojemu je jedini i isključivi cilj zaraditi pod svaku cijenu.¹³

Postoje različiti pristupi u liječenju ovisnika, a najbolji je onaj koji je pojedini

ovisnik u stanju prihvatiti. Postupak liječenja ima nekoliko faza: prvo je nužno osloboditi tijelo od fizičke ovisnosti, što znači da treba razriješiti apstinencijsku krizu. To se postiže uz pomoć lijekova. Katkad se za ovisnike o opijatima koristi metoda postupnoga smanjivanja dnevnih doza metadona. U drugoj fazi treba provoditi mjere kojima se učvršćuje i čuva apstinenciju. Najveći broj slučajeva tu će fazu provoditi u krugu obiteljskog postupka koji provodi stručna osoba. Za mlade ovisnike to je najbolja metoda tretmana. Ako je obitelj disfunkcionalna i ovisnik nije u stanju prihvatiti povratak dajući prednost uzimanju droga, može mu se ponuditi da prihvati dugotrajniji boravak u nekoj terapijskoj komuni, zajednici koja mu postaje zamjena za njegovu obitelj i okruženje u kojem je prije toga živio.¹⁴ U trećoj fazi omogućiti onima koji se žele vratiti u društvo uspješnu resocijalizaciju.

¹ Mons. M. Srakić, "Bolje spriječiti nego liječiti", *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, CXXXVI (1998.) 2, 82.

² N. Berdjajev, *Novo srednjovjekovje*, (Laus Split 1991.) 85.

³ A. Vučković, "Esej o opozvanom oprost", *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, CXXXVI (1998.) 3, 159.

⁴ S. Lice, *Pohvala vedrini*, (Teovizija, Zagreb 1996.) 8 - 13.

⁵ FYN, *Ana i Gospon Bog* (KS, Zagreb 1981.) 211.

⁶ S. Sakoman, *Doktore, je li istina da trava čisti pluća?* (Sysprint, Zagreb 1995.) 4.

⁷ Usp. S. Sakoman, *Doktore ...*, 70.

⁸ S. Slišković, *Živi dostojno svoje krštenje* (Izazov istine, Zagreb 1994.) 2, 39 † 40.

⁹ Usp. D. Goleman, *Emocionalna inteligencija - Zašto je važnija od kvocijenta inteligencije* (Mozaik knjiga, Zagreb 1997.) 38.

¹⁰ R. Schwebel, *Reći ne nije dovoljno* (Sysprint, Zagreb 1995.) 68.

¹¹ Usp. V. Bajsić, "Savjest između napetosti pojedinca i društva", *Bogoslovska smotra* (Zagreb 1977.) 2 - 3, 255.

¹² Usp. S. Sakoman, u: R. Schwebel, *Reći ne nije dovoljno*, (Sysprint, Zagreb 1995.) XVII.

¹³ Usp. S. Sakoman, u: R. Schwebel, *Reći ne ...*, LXIV.

¹⁴ Usp. S. Sakoman, *Doktore, ...*, 71.

fra Josip Cvitković